

Art. 231.

Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne).

Art. 230.

Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Art. 756 1.

W sprawach dotyczących pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem sąd orzeka w przedmiocie zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy, chyba że chodzi o wypadek niecierpiący zwłoki.

Art. 582.

Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia pomiędzy rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia oświadczeń, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.

Art. 5915.

§ 1. Jeżeli osoba, pod której pieczę dziecko pozostaje, nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy, uwzględniając sytuację majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1965 r., Nr 43, poz. 296 z późn. zm.) określa pewną grupę faktów, które pozwalają na ustalenie faktycznej podstawy rozstrzygnięcia nie dokonując ich weryfikacji z punktu widzenia prawdziwości. Do faktów tych należą:

1. fakty powszechnie znane (fakty notoryjne);
2. fakty znane sądowi z urzędu;
3. fakty przyznane;
4. fakty objęte wnioskami domniemanie prawnego;
5. fakty objęte wnioskami domniemanie faktycznego;
6. fakty ustalone za pomocą tzw. dowodu prima facie.

Fakty powszechnie znane (fakty notoryjne)

Do faktów powszechnie znanych zalicza się zdarzenia, okoliczności, stany lub czynności, które powinny być znane każdemu mieszkańcowi miejscowości stanowiącej siedzibę sądu orzekającego, który odznacza się rozsądkiem oraz doświadczeniem życiowym. Są to np. wydarzenia polityczne, historyczne.

Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu (art. 228 § 1 k.p.c.).

Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się na nie przez strony (art. 213 § 1 k.p.c.).

Należy podkreślić, iż to sąd ocenia, czy dany fakt posiada cechę notoryjności. Fakty powszechnie znane podlegają instancyjnej kontroli.

Zamieszczenie w Internecie informacji o fakcie nie oznacza, że jest on powszechnie znany w rozumieniu art. 228 § 1 k.p.c. (Wyrok SN z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 269/09).

Orzeczenie: Zachowania człowieka dotyczące dbałości o własne zdrowie nie należą do kategorii faktów powszechnie znanych (art. 228 § 1 k.p.c.) (Wyrok SN z dnia 12 maja 2000 r., II UKN 540/99).

Fakty znane sądowi urzędowo

Do faktów znanych sądowi urzędowo zalicza się fakty, o których sędziowie powzięli wiadomość w związku z wykonywaniem czynności urzędowych. Przykładowo wskazać można wiedzę sędziego o wszczęciu innego postępowania w tym samym sądzie lub jego zawieszeniu.

Fakty znane sądowi urzędowo nie wymagają dowodów, jednakże sąd powinien na rozprawie zwrócić na nie uwagę stron (art. 228 § 2 k.p.c.).

W związku z powyższym strony muszą mieć możliwość wypowiedzenia się co do tych faktów.

Fakty przyznane

Fakty przyznane są to fakty wskazane przez jedną ze stron, które strona przeciwna w sposób wyraźny przyznała.

Fakt, który ma podlegać przyznaniu (art. 229 k.p.c.), powinien być jednoznacznie określony, gdyż tylko wtedy może zostać potwierdzony przez stronę przeciwną jako zgodny z prawdą (Wyrok SN z dnia 2 sierpnia 2000 r., I PKN 749/99).

Przyznanie to oświadczenie wiedzy o charakterze jednostronnym, które skierowane zostało do sądu orzekającego. Oświadczenie o przyznaniu strona może złożyć albo ustnie do protokołu albo pisemnie w piśmie procesowym w toku prowadzonego postępowania. Oświadczenie takie złożone poza postępowaniem nie wywołuje skutków prawnych. Przyznanie może odnosić się do pojedynczego faktu, jak również do wielu faktów składających się na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości (art. 229 k.p.c.).

Domniemania prawne

Nie wymagają dowodzenia w postępowaniu dowodowym fakty, które objęte zostały wnioskami domniemania prawnego.

Domniemanie prawne wprowadza jedno z dwóch udogodnień dla strony postępowania:

1. strona zostaje zwolniona z udowadniania spornego faktu lub
2. strona uzyskuje ułatwienie w udowodnieniu spornego faktu w postaci możliwości wykazania innego faktu, który objęty jest tzw. podstawą domniemania.

Przykładem domniemania prawnego zaliczanego do pierwszej grupy jest domniemanie dobrej wiary. Zgodnie z przepisem art. 7 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.) jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

Natomiast przykładem domniemania prawnego wskazanego w pkt 2 jest domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki uregulowane w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 r., Nr 9, poz. 59 z późn. zm.). Artykuł 62 § 1 tej ustawy stanowi, iż jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki.

Należy podkreślić, iż to strona zaprzeczająca wnioskowi domniemania obciążona jest wykazaniem przeciwnego faktu.

Domniemania prawne dzielą się na wzruszalne oraz niewzruszalne. Tylko w stosunku do domniemań wzruszalnych dozwolone jest przeprowadzanie dowodu przeciwnego.

Domniemania faktyczne

Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne) (art. 231 k.p.c.).

Domniemania faktyczne różnią się od domniemań prawnych tym, że to sąd orzekający decyduje, jakie fakty należy uznać za ustalone bez ich wykazania, a nie jak w przypadku domniemań prawnych – ustawa. Ponadto ustawodawca nie wskazał wyraźnie faktów, które stanowić mogą podstawę domniemania faktycznego.

Orzeczenie sądu może być oparte na domniemaniu faktycznym (art. 231 k.p.c.) tylko wówczas, gdy domniemanie to stanowi wniosek logicznie wynikający z prawidłowo ustalonych faktów stanowiących jego przesłanki (Wyrok SN z dnia 22 stycznia 1998 r., II UKN 465/97).

Dowód prima facie

Dowód prima facie stanowi dowód z pierwszego wejrzenia.

Dowód z pierwszego wejrzenia pozwala na wyprowadzenie przez sąd przekonania w oparciu o swoją wiedzę oraz doświadczenie życiowe o typowym następstwie określonych zdarzeń. Przekonanie to pozwala następnie sądowi przyjąć, że w konkretnej sprawie przez niego rozpoznawanej nastąpił taki sam ciąg przyczynowo-skutkowy.

Dowód prima facie może zostać obalony. Ciężar obalenia tego dowodu spoczywa na stronie przeciwnej od tej, która z wniosku tego wywodzi skutki prawne.

Dowód z pierwszego wejrzenia został wypracowany w orzecznictwie. Nie wynika on wprost z ustawy.